



## **Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) raames välja makstud toetuste jaotumine 2015. – 2016. a. andmetel.**

Töö teostaja FIE Eduard Matveev Põllumajandusuuringute Keskuse põllumajanduskeskkonna seire büroo tellimusel

### **ÜPP TOETUSTE JAOTUMINE**

Põllumajanduse ja maaelu arengu toetamiseks on Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) raames ette nähtud erinevad toetuskeemid. Põllumajandustoetuste rakendamist Eestis reguleerib EL ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) rakendamise seadus, mis on jõus alates 1. jaanuarist 2015.

Toetuste sihtgrupp on aktiivsed põllumajandustootjad, raskustes sektorid (erakorralised meetmed), eraldi toetused on ette nähtud alustavatele noortele põllumajandustootjatele ja väiketootjatele. Kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetus (nn rohestamine) moodustab 30% otsetoetuste kogueelarvest ja on kohustuslik kõigile ühtse pindalatoetuse (ÜPT) taotlejatele.

2015. aastal rakendusid Eestis esmakordselt uued pindalapõhised ja loomapõhised otsetoetused. Kogu otsetoetuste eelarve 2015. aastaks oli 114 mln eurot ning taotleda oli võimalik järgmisi otsetoetusi: ühtne pindalatoetus (ÜPT); kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade toetus (rohestamine); noore põllumajandustootja toetus (NPT); piimalehma kasvatamise otsetoetus (PTK); ammalehma kasvatamise otsetoetus (ATK); ute ja kitse kasvatamise otsetoetus (UTK); puu ja köögivilja kasvatamise otsetoetus (PKV); väikepõllumajandustootjate otsetoetus (VPT). (MEM, 2016)

Sarnaselt eelnevale toetuste perioodile kehtestasid Euroopa Parlament ja Euroopa Nõukogu ka uueks toetuste perioodiks nn finantsdistsipliini<sup>1</sup> (FD) reeglid, mille alusel tuleb taotleja otsetoetuste üle 2000 euro ulatuvat summat vähendada kriisireservi kogumiseks. Vähenduse summa peetakse kinni kõigist taotleja otsetoetuste summast proportsionaalselt. 2015. a. kehtestati FD vähenduse protsendiks 1,393041% (PRIAa, 2016). Kuna 2015. aastal FD korras kogutud raha kriisireserviks ära ei kasutatud, maksti see 2016.a. tagasi.

Toetuste analüüsimisel võeti arvesse kõik PRIA poolt 2015. ja 2016. aastal välja makstud otsetoetused, erakorralised ja põllumajanduse turukorralduse toetused ning riiklikud toetused (joonistel esitatud koos I samba toetustega). Pindalapõhiseid üleminekutoetusi ei makstud. II samba maaelu arengukava meetmetoetustest võeti analüüsimisel arvesse kõik väljamakstud MAK 2007-2013 1., 2., 3. telje ja LEADER meetme toetused ning MAK 2014-2020 toetused (v.a. tehnilise abi toetus).

### **ÜPP toetuste jaotumine maakonniti**

Maaelu arengukava meetmetoetuste üldisesse põllumajandustoetuste konteksti paigutamiseks ning laiema tausta saamiseks toetuste võimalikust mõjust maakonnas on vaadeldud ÜPP I ja II samba toetuste jagunemist maakondade vahel väljamaksete alusel aastatel 2015-2016.

<sup>1</sup> Euroopa Nõukogu on finantsdistsipliini (otsetoetuste summa vähendamine) rakendamiseks vastu võtnud määruse (EÜ) nr 1181/2013, milles käsitletakse määruses (EÜ) nr 73/2009 sätestatud otsetoetuste kohandamise määra kehtestamist.



Toetuste jaotamisel maakonniti (Lisa 1; Lisa 2) on aluseks võetud PRIA kliendiregistris olev toetuse saaja tegevuskoha maakond (maakond, kus asub suurem osa põllumajandusettevõtja põldudest/tootmisest ja/või on ettevõtte registreeritud). Põllumajandustootjate maad võivad paikneda mitmes maakonnas ja seetõttu tuleb arvestada, et antud maakondlik jaotus ei pruugi näidata tegelikke toetuste kasutamise piirkondi. 2015. aasta kohta käivate andmete analüüsil on kasutatud PRIA andmepäringut 31.01.2016 seisuga ja 2016. aasta kohta 31.01.2017.

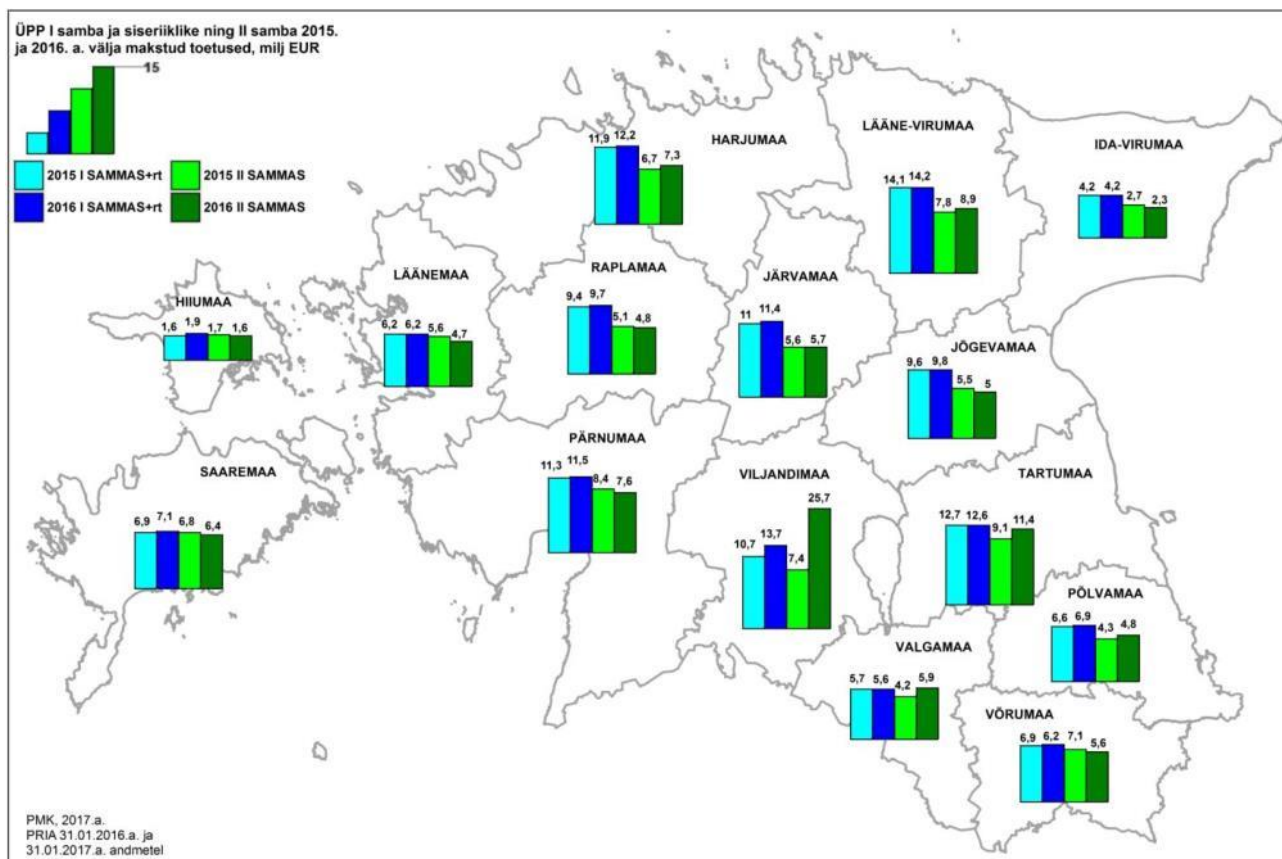
### **ÜPP I ja II samba otsetoetuste ja maaelu arengukava toetuste jaotumine**

2015. aastal maksti I samba toetusi 125 mln, II samba toetusi 87,5 mln ja siseriiklikke toetusi 3,4 mln eurot. 2016. aastal maksti I samba toetusi 131 mln, II samba toetusi 108 mln ja siseriiklikke toetusi 3,5 mln eurot. Kokku (I, II samm (tehnilise abi toetuseta) ja riiklikud toetused) maksti 2016. aastal välja 242,5 mln eurot, mis on võrreldes 2015. aastaga (216 mln eurot) 12% rohkem.

Kõige enam I samba toetusi said mõlemal aastal Lääne-Virumaa põllumajandustootjad (pisut üle 14 mln euro; Joonis 1). Järgnesid Tartumaa (üle 12 mln euro), Harjumaa (vastavalt aastale 11,9 ja 12,2 mln eurot), Pärnu- ja Järvamaa (mõlemad üle 11 mln euro). 2016. aastal oli I samba väljamakstud toetuste summa võrreldes 2015. aastaga 4% suurem.

II samba toetuste kogusumma oli 2015. aastal kõige kõrgem Tartumaal (9,1 mln eurot), järgnesid Pärnumaa (8,4 mln eurot) ja Viljandi- ning Lääne-Virumaa (mõlemal üle 7 mln euro). 2016. aastal maksti II samba toetusi kõige rohkem Viljandi- (25,7 mln eurot) ja Tartumaale (11,4 mln eurot). 2015. aastal rakendusid MAK 2014-2020 meetmed, mistõttu suurenes ka 2016. a. väljamakstud II samba toetuste kogusumma võrreldes 2015. aastaga 23%. II samba raames 2015. a. välja makstud summadest moodustasid 86% MAK 2007-2013 kohustused, 2016. aasta summadest oli 96,6% MAK 2014-2020 meetmete eest.

Erinevate toetuste lõikes (I, II samm ja riiklikud toetused) oli suurima 2016. aastal väljamakstud kogusummaga maakond Viljandi (39,4 mln eurot), järgnesid Tartu (24 mln eurot) ja Lääne-Viru (23 mln eurot).



Joonis 1. ÜPP I samba ja siseriiklike toetuste ning II samba väljamakstud toetuste jagunemine maakonniti 2015. ja 2016. aastal (PRIA, 31.01.2016 ja 31.01.2017 andmetel)

### MAK 2014-2020 keskkonnatoetuste jaotumine

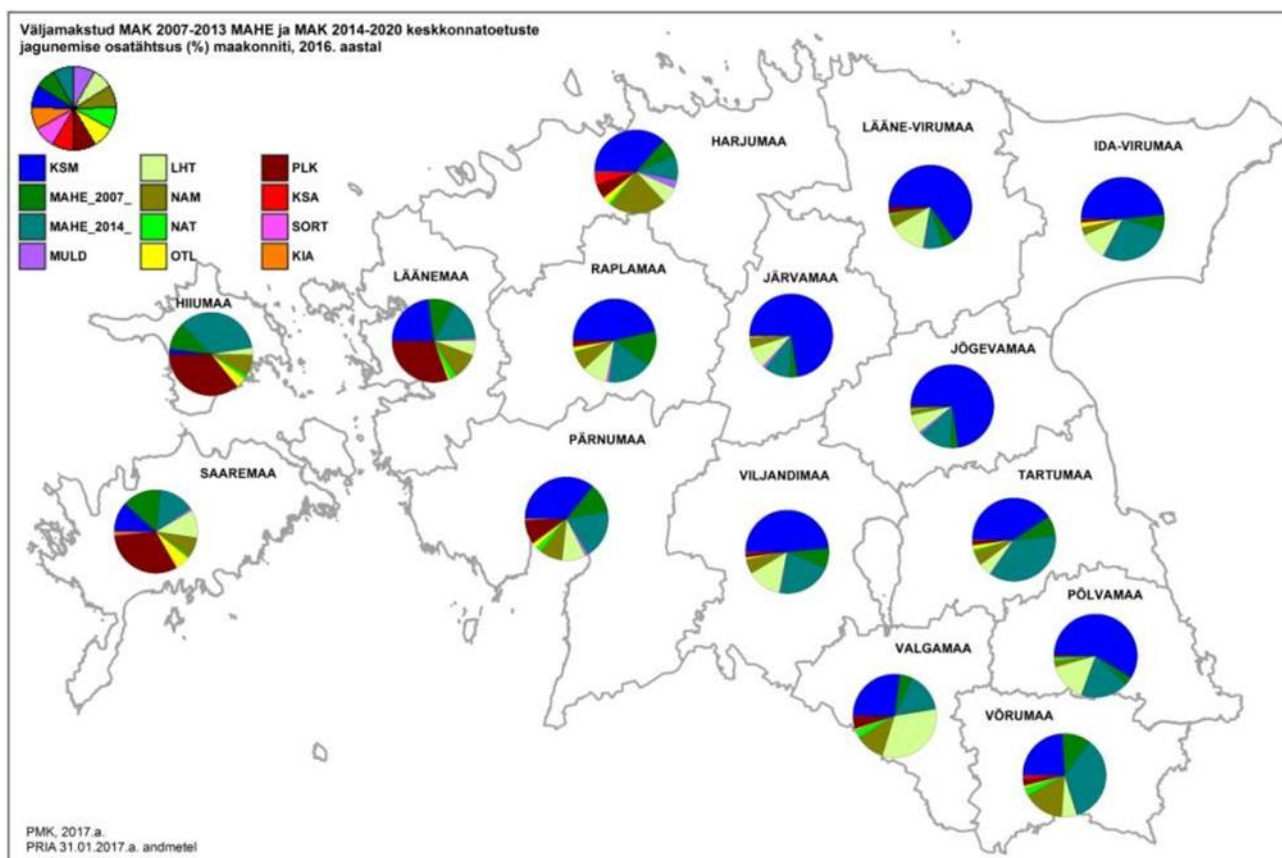
MAK 2014-2020 keskkonnatoetuste hulka arvestatakse: põllumajanduse keskkonna- ja kliimameede (sh KSM, MULD, KSA ja KSK, SORT, OTL, PLK), mahepõllumajanduse meetmed (MAHE), Natura 2000 toetused (põllumajandusmaale (NAT), erametsamaale (NAM)), loomade heaolu toetus (LHT) ja kiviaia taastamise toetus (KIA). Osadel tootjatel jätkusid MAK 2007-2013 kohustused: MAHE (esitatud andmetes MAHE 2007+), PLK, SRT ja OTL (erinevate programmiperioodide summad on esitatud koos). 2016. aastal välja makstud keskkonnatoetuste kogusummas moodustasid kõige suurema osa KSM (43%) ja MAHE (7%; sellest 19% MAHE 2014+ ja 8% MAHE 2007+). Järgnesid LHT (11%), NAM ja PLK (mõlemad 8%), OTL (1,6%) ja NAT (1%), ülejäänud toetuste osakaal jäi alla 1%.

KSM osatähtsus 2016. a. välja makstud keskkonnatoetuste kogusummas oli suurim Jõgevamaa (73%; 1974 tuhat eurot) ja Lääne-Virumaa (72%; 2534 tuhat eurot) (Joonis 2) ning kõige väiksem Hiiumaa (2%; 22 tuhat eurot) põllumajandustootjatel, kuna seal on palju mahepõllumajandustootjaid. MAHE toetuste osatähtsus Hiiumaa põllumajandustootjatel oli 46% (545 tuhat eurot; millest 416 tuhat eurot MAHE 2014+) kõigist keskkonnatoetustest. Sama suure osatähtsusega (46%, 1344 tuhat eurot) olid MAHE toetused Võrumaa põllumajandustootjatele, järgnesid Tartumaa (43%, 2059 tuhat eurot) ja Ida-Virumaa (34%, 484 tuhat eurot).

Loomade heaolu toetuse osakaal oli kõige suurem Valgamaal (32%, 1030 tuhat eurot), järgnesid Põlva (15%, 343 tuhat eurot), Lääne- Viru (14%, 724 tuhat eurot) ja Viljandi (13%, 614 tuhat eurot) maakonna põllumajandustootjad.

Poollooduslike kooslusi on rohkem Lääne-Eestis ja saartel, mistõttu on PLK hooldamise toetuse osakaal neis piirkondades ka suurem. 2016. aastal moodustas PLK toetus Hiiumaal 36% (427 tuhat eurot), Saaremaal 32% (1155 tuhat eurot) ja Läänemaal 31% (1027 tuhat eurot) väljamakstud keskkonnatoetuste kogusummast.

Natura 2000 erametsa toetuse osatähtsus oli kõige suurem Harjumaa põllumajandustootjatel (22%, 779 tuhat eurot).



Joonis 2. Väljamakstud MAK 2007-2013 MAHE ja MAK 2014 - 2020 keskkonnatoetuste jagunemise osatähtsus (%) maakonniti 2016. aastal (PRIA, 31.01.2017 andmetel)

### ÜPP toetuste jagunemine põllumajandustootjate suurusgrupiti

ÜPP toetuste analüüsil määrati igale PRIA põllumajandusloomade ja põllumassiivide registris olevale tootjale (kellel oli maid ja/või loomi) tootmistüüp ja majanduslik suurus vastavalt Euroopa Liidu FADN tüpoloogiale. Põllumajandusettevõtte tootmistüübi määramise aluseks on 2010. aruandeaastast kasutusele võetud põllumajanduslike majapidamiste tüpoloogia<sup>2</sup> (EL komisjoni määrus (EÜ) nr 1242/2008).

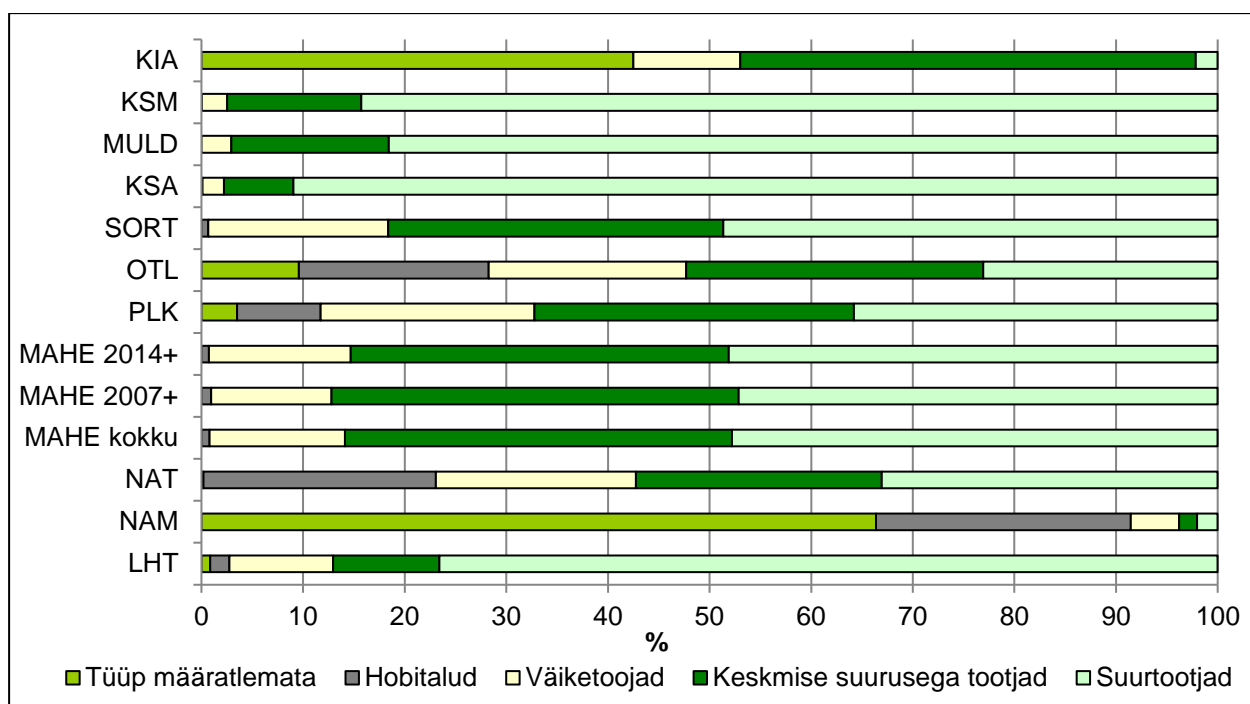
Majandusliku suuruse alusel jaotatakse tootjad kolme gruppi: väiketootjad (SKT 4000-25 000 €), keskmise suurusega tootjad (25 000-100 000 €) ja suurtootjad (üle 100 000 €). FADN

<sup>2</sup> Põllumajanduslike majapidamiste liigituses on ettevõtte tootmistüübi ja majandusliku suuruse määramise aluseks standardkogutoodangu (SKT) väärtus eurodes

metoodika järgi peetakse professionaalseteks põllumajandustootjateks neid tootjaid, kelle standardkogutoodang ületab 4000 eurot, sellest väiksemaid tootjaid (SKT kuni 4000 €) võib tinglikult nimetada hobitaludeks. Majanduslikul suurusgrupil põhinev toetuste täpsem jagunemine 2015.- 2016. aastal on ära toodud lisades 3 ja 4 ning suurusklassil lisas 5.

Suurtootjad said 2016. aastal I samba väljamakstud toetustest 62% ja II samba toetustest 39%, väiketootjad vastavalt 11% ja 7%. Suurtootjatel moodustasid I samba toetused 64%, väiketootjatel 62% ja keskmise suurusega tootjatel 58% makstavatest toetuste kogusummast. II samba toetused olid kõige suurema osakaaluga makstavate toetuste kogusummast keskmise suurusega tootjatel, 42%. Riiklikud toetused olid 2016. aastal suurima osakaaluga FADN tüpoloogia järgi määratlemata tootjatel<sup>3</sup> (53%).

Analüüsid MAE keskkonnatoetuste jagunemist 2016. aastal väljamakstud summade alusel, sarnaselt varasemate aastatega, maksti enamus ehk 84% KSM toetuse kogusummast suurtootjatele (Joonis 3). Kuna piirkondlikku mullakaitse toetust (MULD) said taotleda KSM toetuse kohustusega ettevõtted, siis ka sellest toetusest enamus (82%) läks suurtootjatele. LHT saajate seas olid 77% suurtootjad, keskmise suurusega tootjad 11% ja väiketootjad 10%. MAHE toetuse väljamakstud kogusumma jaguneb peamiselt suurtootjate (48%) ja keskmise suurusega tootjate vahel (38%). NAM toetus jaguneb peamiselt FADN tüpoloogia järgi määratlemata tootjate (66%) ja hobitalunike (25%) vahel, kuna vaid veerand NAM tootjatest tegeleb põllumajandusliku tootmisega (2015. aastal deklareeris NAM taotlejatest oma põllumajandusmaid 24%). Kiviaia taastamise toetus jaguneb peamiselt FADN tüpoloogia järgi määratlemata tootjate (43%) ja keskmise suurusega tootjate (45%) vahel.



Joonis 3. MAK 2007-2013 MAHE ja MAK 2014 - 2020 keskkonnatoetuste jagunemine suurusklassi alusel 2016. aastal (PRIA, 31.01.2017 andmetel) (FADN, 2017)

<sup>3</sup> Tootjad, kellele on 2014. aastal PRIA poolt välja makstud toetusi, kuid kelle kohta puuduvad majandusliku suuruse määramiseks vajalikud algandmed (SKT väärtus eurodes, mis määratakse lähtudes hektarite ja loomade arvust selles majapidamises ning vastavatest standardtoodangu koefitsientidest)



## ÜPP toetuste jaotumine tootmistüübi

ÜPP I ja II samba väljamakstud toetuste jagunemist analüüsiti ka põllumajandustootjate tootmistüübi järgi. Eestis on kasutusel seitse tootmistüüpi: taimekasvatus<sup>4</sup>, aiandus<sup>5</sup>, püsiloomad<sup>6</sup>, piimatootmine, loomakasvatus<sup>7</sup>, sea- ja linnukasvatus<sup>8</sup> ja segatootmine<sup>9</sup>. Detailsemad andmed toetuste jagunemise kohta erinevate tootmistüüpidega ettevõtete vahel on ära toodud lisades 6 ja 7.

Analüüsides tootmistüüpidega määratletud põllumajandustootjatele 2016. aastal välja makstud põllumajandustoetusi selgub, et taimekasvatajad ja piimatootjad on sarnaselt eelnevatele aastatele saanud võrreldes teiste tootmistüüpidega suurema osa toetustest. I samba väljamakstud toetuste kogusummast moodustab taimekasvatajate osakaal 47% (2015. a. 43%) ja piimatootjate osakaal 23% (2015. a. 30%). MAK keskkonnatoetustest maksti taimekasvatusega tegelevatele põllumajandustootjatele 27%, loomakasvatusega tegelevatele 13% ja piimatootmisega tegelevatele põllumajandustootjatele 10%. Kõige väiksema osakaaluga on olnud jätkuvalt aianduse ja püsiloomade tootmistüüp (vastavalt 2% ja 1%). 2% osakaaluga on ka sea- ja linnukasvatus. Eelpoolnimetatud tootmistüüpe iseloomustab (üldjuhul) vähene põllumajandusmaa pindala. Kui MAK 2007-2013 programmiperioodil spetsiifilised meetmetoetused neile tootmistüüpidele puudusid, siis MAK 2014-2020 programmiperioodil on neil võimalus taotlema KSA, KSK ja LHT. Võrreldes 2014. a. on aianduse ning sea- ja linnukasvatuse tootmistüübi osakaal suurenenud 1% võrra väljamakstud MAK keskkonnatoetuste kogusummas.

Väljamakstud MAK keskkonnatoetuste osakaal kogusummast sõltub erinevatel tootmistüüpidel suuresti antud meetmetoetuste eripärast (kas meede on suunatud pigem taime- või loomakasvatajatele). 2016. aastal välja makstud KSM toetus maksti peamiselt taimekasvatuse (59% kogusummast) ja piimatootmisega (28%) tegelevatele tootjatele (Joonis 4). MULD toetusest maksti 41% taimekasvatuse ja 46% piimatootmisega tegelevatele tootjatele. PLK meetme puhul on loomakasvatustüübi osakaal väljamakstud summas suur (75%) seetõttu, et PLK toetuse saajaid, kellel oli 2015. aastal PRIA põllumajandusloomade registri andmetel loomi, oli kõigest PLK toetuse saajatest 61% (PMK, 2016a). LHT väljamakstud summadest läks 34% sea- ja linnukasvatusega, 31% piimatootmisega ja 18% loomakasvatusega tegelevatele tootjatele.

<sup>4</sup> Taimekasvatus – teravilja, õli- ja valgukultuuride kasvatamine, üldine taimekasvatus

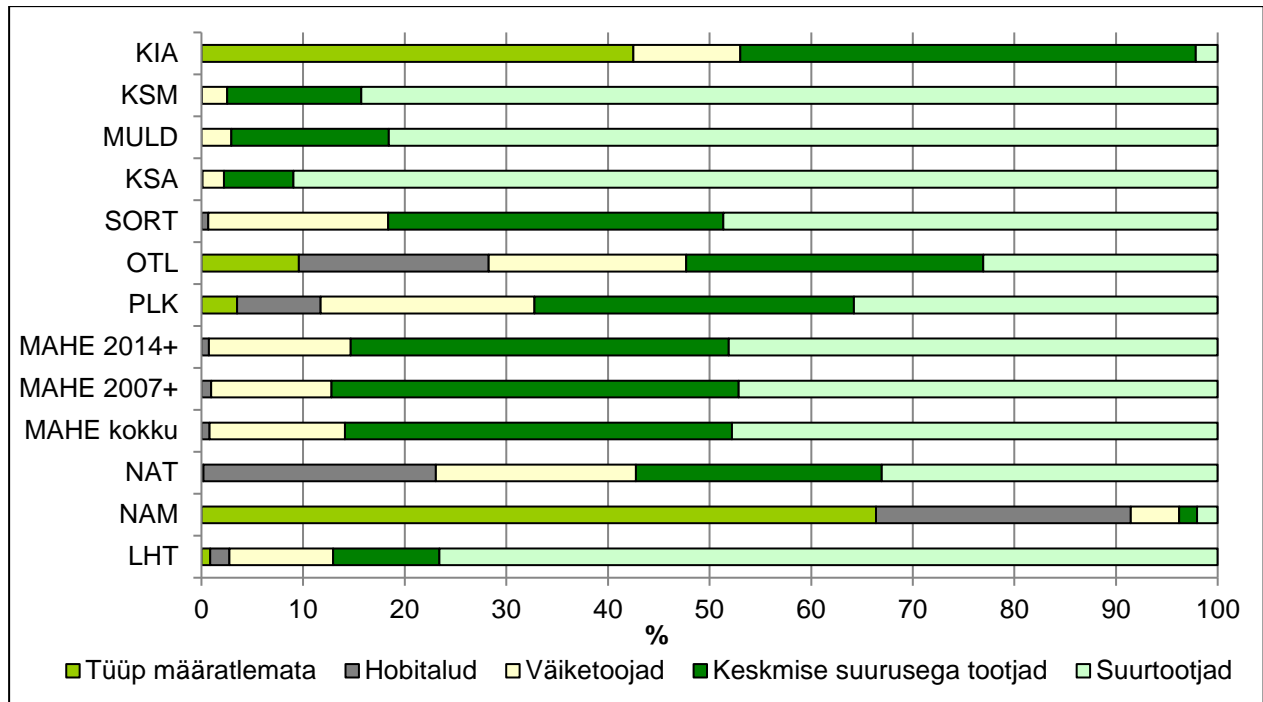
<sup>5</sup> Aiandus - aiandus katmikalal, avamaal, muu aiandus (k.a puukoolid)

<sup>6</sup> Püsiloomad – puuviljakasvatus, erinevate püsiloomade kasvatamine

<sup>7</sup> Loomakasvatus – lihaseise-, piima- ja lihaseisekasvatus, lamba- ja kitsakasvatus, muud karjatatavad loomad

<sup>8</sup> Sea- ja linnukasvatus ja erinevate teratoiduliste kasvatamine

<sup>9</sup> Segatootmine - segataimekasvatus (põllukultuurid, aiandus, püsiloomad), segaloomakasvatus - peamiselt karjatatavad loomad või peamiselt karjatatavad loomad või peamiselt teratoidulised, segataimekasvatus, lisaks karjatatavad loomad, muud taime- ja loomakasvatuse kombinatsioonid



Joonis 4. MAK 2007-2013 MAHE ja MAK 2014 - 2020 keskkonnatoetuste jagunemine tootmistüübi alusel 2016. aastal (PRIA, 31.01.2017 andmetel) (FADN, 2017)